

ХарківПрайд Марш 2019

результати громадського спостереження

І видання
(без результатів запитів на доступ до публічної інформації)

ХарківПрайд Марш 2019

Звіт за результатами громадського спостереження

(перше видання без результатів запитів на доступ до публічної інформації)

Київ
2019

Центр Громадянських Свобод – правозахисна організація, яка працює для становлення прав людини, демократії та солідарності в Україні та регіоні ОБСЄ задля утвердження людської гідності.

Основними **завданнями** організації є: сприяння реалізації реформ, пов'язаних із забезпеченням прав людини; запровадження громадського контролю за діями правоохоронних органів, суддів, органів місцевого самоврядування; документування випадків політичних переслідувань в Криму та міжнародних злочинів на Донбасі; просвітницька діяльність з метою просування цінностей прав людини; участь у програмах міжнародної солідарності.

Група громадського спостереження “ОЗОН” була створена у січні 2013 року Центром Громадянських Свобод для інституціоналізації системи громадського контролю в Україні. Особливістю її функціонування є широке залучення на волонтерських засадах звичайних громадян до участі в громадському контролі незалежно від їх спеціалізації та попереднього досвіду.

ОЗОН ставить собі **за мету** удосконалення роботи органів влади у сфері забезпечення прав та свобод людини через організацію системи контролю за їх діяльністю, а також популяризацію ідей громадського контролю за владою серед українського суспільства. Вже своєю роботою волонтери ОЗОНу підважують патерналістський підхід у ставленні до влади та привчають як суспільство, так і представників органів влади до поширеної в демократичних суспільствах концепції **“влади як найманого менеджера”**, за якою оцінку ефективності влади надають безпосередні громадяни.

Вступ

Забезпечення свободи мирних зібрань під час проведення першого ХарківПрайд Маршу став викликом і для організаторів/ок, і для правоохоронців.

Кілька груп контрзібрань, велика кількість учасників/ць та постійні ризики нападів - це той контекст, у якому необхідно було планувати охорону публічного порядку на цьому заході. Про те, як було реалізовано позитивний обов'язок захисту зібрань та фасилітації цієї свободи владою, читач/ка дізнається у цьому звіті.

Звіт є результатом масштабного моніторингу, який був здійснений групою громадського спостереження "ОЗОН", спираючись на українське законодавство та кращі практики, детально викладені у "Керівних принципах зі свободи мирних зібрань" та керівництві "Права людини та забезпечення правопорядку на публічних зібраннях" БДПЛ/ОБСЄ.

15 вересня 2019 року спостереження на ХарківПрайд Марші здійснювали **4 групи** моніторів/ок по всьому маршруту зібрання та контрзібрань. У координації та проведенні спостереження взяли участь **15 спостерігачів та спостерігачок**.

Зважаючи на попередньо анонсовані контрзібрання, для проведення аналізу було важливим, яким чином буде відбуватися охорона публічного порядку та забезпечення можливості для них провести свої заходи.

Окремо варто зауважити і те, що передувала проведенню ХарківПрайд Маршу й ініціатива харківського міського голови заборонити проведення заходу у місті, зважаючи на ризики порушення громадського порядку. Такий контекст лише підсилив актуальність проведення моніторингу дій поліції на марші.

Матеріалом для написання цього звіту стали безпосередні результати спостереження, фото та відео з моніторингу, результати моніторингу соціальних мереж. У цьому першому виданні відсутні результати відповідей на запити на доступ до публічної інформації, якими буде доповнене друге оновлене видання згодом.

Розділ I. ХарківПрайд Марш 2019.

Тривалість спостереження громадськими спостерігачами/ками: 13:00 - 16.45

Тривалість зібрання: 14:00 - 15:12

Місце проведення:

м. Харків, площа Свободи

Маршрут: по площі Свободи до головного корпусу ХНУ

Тематика: “Харків для всіх. Безпека для всіх”. Проблема безпеки у Харкові активістів, ЛГБТ+ спільноти та всіх його мешканців, прагнення зробити місто більш інклюзивним та дружнім до різних людей.

Кількість учасників/ць ХарківПрайд Маршу: 1500-1600

Кількість правоохоронців задіяних під час проведення заходу: близько 1700 (без урахування груп резерву)

Гасла:

- Бунтуй, кохай, права не віддавай!
- Харків - для всіх, Безпека для всіх,
Рівність для всіх, сім'я для всіх.
- Нумо, Харків, права замість парків!
- Безпека й честь потрібні всім!
- Моя традиція - це свобода!
- Харків - Україна та права людини!
- Не карнавал і не біда, а правозахисна
хода!

Банери:

- Наша традиція - це свобода
- Безпека рівність Харків Прайд

Плакати:

- Боже, дякую, що я лесбійка
- Солідарність замість ненависті
- хочу до теплі на вареники з вишнями
- любов є закон
- I'm here to recruit you
- Эльфы любят не за гендер, а за душу
- ніколи не вибачайся за те, кого кохавши
- we were born to make history
- ненависть = інтерес
- агрессия от недотраха
- быть геєм абсолютно нормально
- моя ідея нації проти дискримінації
- семья - это там, где любят
- Харків - це моє місто, місто вільних
людей
- ace and proud
- love is everywhere
- я вагітаріанка, не їм сосиски
- у любови нет ориентации
- всі рівні
- смерть нації, квір ворогам
- я бісексуалка, полиаморка, что ты мне
сделаешь

- Маєм право на кохання і на вільне
існування.

- Всі різні, всі рівні.
- Права не дають, права беруть.
- Моє місто - місто рівних.
- Не псхуй, толеруй.
- права не дають, права беруть

- 100 % life
- Інсайт

- однополую нельзя?! а можно
межгалактическую?

- борітеся поборете
- рівність свобода
- не принижуй мене за те, ким я є
- любов варта всього
- love has no gender
- never over apologize for who you love
- кохання понад ненависть
- Україна вільна країна вільних людей
- любов свобода достоинство права -
“традиционные” общечеловеческие ценности
- born this way
- freedom of love
- плакат забрали, права не заберут
- кохання - це кльово
- KAMPF. MATCH. FFEI ES ist dein Leben
- у любови нет пола
- верба + калина + права людини =

Україна

- Со мной все так
- Мы любим всех людей, а ты только
половинку

- Любовь бывает разной/Любовь бывает
разной/Love is different/Liebe ist anders/L'amour
est différent/사랑은 다르다

- Маю право на кохання
- Father, mother, family, UA Destiny
(учасниця контр-зібрання)

- Щаслива родина, тато, мама, дитина
(учасник контр-зібрання)

- Я просто хочу быть собой
- Бог сказал "Адам і Єва", Тож ми обрали
обох

- Гомофоб? Вийди отсюда, розбійник
- Кохання - це для всіх
- Люди готовы быть толерантными
- Любов є любов, У любові багато
кольорів, Безпека Рівність, Харків Прайд

- Бунтуй, кохай
- Я кажу "права", Ти чуєш "секс"
(анальний), Що з тобою не так?

- GOD is LOVE, prejudice and hate is an act
of a man

- человечность, людяність, humanity
- Вапа гомофобія, звісно, не фонтан
- Любов має безліч кольорів, права
людини важливіші за традиції

- В любви нет страха
- Кохання - це диво
- Не хочу бояться любить
- No matter who you are
- Me and the gods love gays
- 14 числа я репшил поддержать лгбт,
обещаю ходить на марши до 88 лет

- Праві не праві

Прапори:

- прапор України
- Antihomophobe aktion
- Харків Прайд
- великий прапор КиївПрайду
- ukrainian bears

ЗМІ:

- тремпель show
- 1+1
- радіо свобода
- громадське
- 5 канал
- Espresso.TV
- 24 канал
- канал Україна
- Независимый фрилансер из Днепра
- Пятый
- Представитель Национального союза
художников Украины(фото)

Охорона здоров'я:

10 представників/ниць Червоного Хреста

- ЇУЪ Средневековье

- Самураи любили товарищей

- З чого ти взагалі взяв, що їм є діло до
того, що ти думаєш? Як одяг/орієнтація цієї
людини впливає на тебе? Інколи я хочу, щоб
люди дозволили другим людям просто бути

- Так давайте бороться, чтобы мир стал
свободным, чтобы не было национальных
границ, не было жадности, ненависти и
нетерпимости

- Lol you gay

- Янукович би цього не дозволив

- Не все те неправильно, що тобі не
зрозуміло

- Черно-серо-бело-фиолетовый флаг
асексуальности на плакате

- Мое щастя > Твої традиції

- The struggle makes us equal

- Ісус був асексуалом

- Не стала лесбиянкой от того, что вышла
на прайд

- Не стал геєм от того, что вышел на
ПРАЙД.

- Работаю на стройке как мужик, а
зарабатываю на 25% меньше. Почему?!!

- Вільні та Рівні. FREE & EQUAL (от
ООН)

- Поміщуся любов'ю.

- Обережно! Гомофобія шкодить
демократичному суспільству.

- Любовь для всіх, и для тебя тоже.

- Karra Pride в чаті.

- ФРІ Харків

- Герб Харкова на веселковому фоні

- Прапор НАТО (учасник маршу
загорнутий в нього)

- Информационное агенство
Факт=журналістка Алина Фирсова

- Прямий

- Медиапорт=Павел Пахоменко

- KHARKIV TODAY=Сергей Козлов

- Ліга Інформ=Борисов Владислав
Борисович

- Накипело

- InsiderNews

- Reuters

та інші.

Короткий опис подій.

Анонсування проведення ХарківПрайд Маршу 2019 організаторами/ками розпочалося за декілька місяців. На нашу думку, важливим для аналізу подій, що мали місце 15 вересня у Харкові, є контекст, який передував проведенню зібрання. На початку вересня міський голова Харкова заявив, що через суд вимагатиме заборони проведення маршу у місті, зважаючи на високий ризик порушень громадського порядку. На таку позицію мера міста відреагували громадські організації, у тому числі і правозахисна організація “Центр громадянських свобод” закликавши міську владу докласти належних зусиль для попередньої підготовки та ефективної роботи із організації охорони громадського порядку на час проведення. Зрештою, міський голова відмовився від ініціативи заборони ХарківПрайд Маршу. Під час підготовчих зустрічей з правоохоронцями, організатори/ки заходу повідомили правозахисників про те, що вони зіптовхнулися із наполяганнями поліції щодо проведення статичного зібрання на протигау маршу, що суперечило б концепції “правозахисної ходи”.

15 вересня близько 14:00 учасники/ці зібрання почали збиратися біля Палацу дитячої та юнацької творчості й проходити пропускний пункт, де стояли поліцейські з металошукачами, що перевіряли вміст рюкзаків та сумок. Волонтери/ки ХарківПрайду почали ставити людей в колону у вигляді букви П, яка потім вирушила в бік університету ім. Каразіна. Багато з учасників маршу несли плакати, банери, частина несли картонні фігурки людей, прапори. Приблизно в середні колони йшли люди у чорному одязі з закритими обличчями та вистукували ритм на різних інструментах.

Колона рушила орієнтовно від виходу з метро ближче до рамок у напрямку до головного корпусу ХНУ. О 14:42, коли в сторону учасників маршу полетіли яйця з місця, де розташовувалося на площі контрзібрання, представники поліції стали незначно ближче до учасників/ць маршу, не закривши їх повністю щитами. За словами одного з учасників маршу через кинуті яйця він забруднив одяг та погано себе почував. Поруч з маршем намагалася пройти учасниця контрзібрання з плакатом, але фактично була зупинена поліцією комунікації.

По закінченню, частина учасників/ць пішла на автобус, частина - до метро, вхід до якого знаходиться біля палацу дитячої та юнацької творчості. Згодом частина людей різко розвернулася, почала бігти назад та в паніці кричати через те, що агресивно налаштовані учасники контрзібрання у білих масках заблокували вхід в метро.

Після розвороту колони наприкінці маршу, група учасників/ць, приблизно 30-33 осіб, троє з яких були у веселкових балаклавах, продовжила рух у напрямку будівлі Держпрому, несучи банери у формі силуетів людей. Дійшовши до останнього автобусу, що стояв приблизно у 150 м. від паркану та поліцейського кордону поблизу університета Каразіна, вони склали свої банери та о 15:10 рушили назад у напрямку метро.

Короткий опис дій поліції.

На самій площі зі сторони ОДА були встановлені металеві загородження, по боках замість огорожі - спецтранспорт поліції та НГ (близько 60 машин усього). 51 машина правоохоронців та кордон з курсантів ХНУВС і поліції ГУ зі сторони ст. метро Держпром, 10 машин та кордон з НГ і ГУ зі сторони парку Шевченка. Також в середині кордону розташовувалися групи тактико-оперативного реагування та поліція особливого призначення.

Станом на 13:30 рамки та огорожа вже стояли, відгортаючи місце, де мав відбутися Марш. Зі сторони саду Шевченка спецтранспорту ще не було, але вже стояв кордон в один ряд з працівників/ниць Національної Гвардії та Головного Управління НП Харківської області. З протилежної сторони спецтранспорт формував собою додатковий кордон разом із рядом зі курсантів ХНУВС та працівників поліції ГУ. Тож загальний кордон в основному був вже сформований, крім спецтранспорту національної гвардії та зони біля постаменту перед Держпромом, де готувались групи поліції особливого призначення.

За рамками, на самій площі Свободи знаходилися групи ТОРУ та ПОПу, а також група поліції комунікації. Також був наявним кордон з представників/ниць ТОРУ та ПОПу по периметру від початку палацу дитячої творчості до кінця павільйону виходу з метро Університет (зі сторони палацу дитячої творчості).

Ближче до 14:00 та під час проведення ХарківПрайд Маршу зі сторони саду Шевченка був виставлений кордон із спецтранспорту Національної Гвардії (10 машин, які не охоплювали всю площу кордону). Поліція комунікацій була розподілена по всій колоні, а групи тактико-оперативного реагування та поліції особливого призначення були більш рівномірно розподілені по площі зі сторони саду Шевченка, далі від кордонів.

Розділ II. Контрзібрання

Хо́да за сімейні цінності

Кількість учасників/ць: близько 200 людей. З яких приблизно 120-130 – представники церкви, а 70-80 – громадських організацій чи просто громадяни, зацікавлені темою.

Як було анонсовано, учасники «Маршу за сімейні цінності» почали збір близько 13:00 на площі Конституції, де знаходилися близько 20 правоохоронців та 5 авто патрульної поліції. Після закінчення збору учасники зібрання, скандуючи лозунги, рухалися колоною по вулиці Сумській (перекритій) до пам'ятника Т.Г.Шевченка поблизу парку. Біля пам'ятника учасники слухали промови, потім, після того як повз них у напрямку площі Свободи пройшла колона християн, приєдналися до неї. Зібрання супроводжувалося патрульними поліцейськими без засобів захисту або спецзасобів.

Хронологія.

13:00 – 13:50 – збір учасників, роздача плакатів.

13:50 – 14:10 – рух колони по перекритій вулиці Сумській.

14:15 – 14:40 – мітинг під пам'ятником Шевченка.

14:40 – велика колона православних, що співали молитву пройшла у напрямку площі Свободи. Учасники мітингу приєдналися до них.

14:50 – 15:20 – масова молитва перед Харківською ОДА, інші учасники зібрання тримають плакати і демонструють їх через загородження учасникам «Харків прайд» та журналістам.

Плакати:

- Права здорової людини понад усе
- Пост модерн – сто тупік
- Не віддамо ЇМ наших дітей
- Гей парада нам не надо (масові плакати, які роздавали всім охочим)
- А ты точно за равенство
- Не ложись с мужчиной как с женщиной, это мерзость, не оскверняй себя
- Шлюб – це союз чоловіка та жінки
- «Папа, это клоуны? Нет, сынок, это смешнее, это извращенцы»
- Даже законы физики против однополых браков
- Толерантность надоела/так мы род переведём/ мужеложство как холера/ заползает в каждый дом
- Харьков против гей-парада
- «почему, если мужчина думает, что он марсианин или Наполеон, то его лечат, а если он считает, что он женщина, то его права защищают?»

Лозунги

- Слава Ісусу, навіки слава!
- Україна не содом
- Традиція, сім'я, порядок
- Бог є любов
- Харків против гей парада
- Харків за семью
- Здорова родина – щаслива Україна
- Харків – нормальне місто
- Геть содомію з Харкова

Контрзібрання на площі Свободи

Кількість учасників: близько 100.

Попередньо контрзібрання на площі поблизу Харківської ОДА анонсували організації “Катехон” та “Фрайкор”.

Близько 13:54 частина учасників контрзібрання почала бігти до намету “Все для перемоги”, що на площі Свободи. Спостерігачами/ками було зафіксовано перший напад на двох ймовірних учасників ХарківПрайд Маршу. Правоохоронці відреагували на ці дії доволі швидко. Тим не менше, затримань не відбулося.

О 14.03 контрзібрання повернулося на площу Свободи до загородження з правоохоронців та спецтранспорту. При спробі перейти площу по напрямку до ХарківПрайд Маршу через кордон з поліцейських, з'явився підрозділ ТОР, створивши ще один живий ланцюг. У цей час з боку цього контрзібрання було кинуто предмети, схожі на яйця, які після падіння видавали різкий запах.

Гасла:

“Deus Vult”	«ДемСокирі - ганьба»
«Свобода - наша справа»	«Кому належить Україна? - українцям. Кому
«Традиційна родина - велика Україна»	належить Харків? - Нам!»
« Українская земля - наша, Украинская	«Збоченців геть»
земля - моя»	«Харків проти гей-парадів».
«Свободу слова гомофобам»	

Близько 14.36 контрзібрання почало рух до Держпрому вздовж загороджень. Обійшовши по колу площу, контрзібрання опинилося біля вузького проходу, який був перекритий повністю екіпірованими поліцейськими. Контрзібрання вело односторонню бесіду із поліцейськими, але спроб перейти кордон не було помічено. У цей час ХарківПрайд був евакуйований.

О 15.05 один їх лідерів контрзібрання підійшов до двох спостерігачів Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні. Чоловік мав блакитний жилет із написом “UN Human Right”, а жінка одягнена у чорну футболку “Born free and equal” [народжені вільними та рівними]. Один з лідерів спитав у жінки про напис на футболці та після недовгого діалогу англійською попросив їх піти з «подібними написами» на іншу сторону площі.

Близько 15:30 контрзібрання розійшлося, частина вирушила до пам'ятника Тараса Шевченка.

Контрзібрання людей у білих масках

Кількість учасників: близько 150

Орієнтовно о 13:00 поблизу пам'ятника м'ячу, який знаходиться на алеї між пам'ятником Тарасу Шевченку та виходом із метро Університет почали збиратися молоді чоловіки. Варто зауважити, що у соціальних мережах спостерігачами не було зафіксовано анонсування акції на цьому місці. Люди, що зібралися, не мали на собі одягу чи символики

якоїсь організації. Натомість близько 13:50 присутні на цій локації одягнули маски білого кольору зроблені із пластику та почали шиккування в колону за банером з написом “За традиційні сімейні цінності”. Як коментували учасники цього контрзібрання журналістам - маска символізує “звичайного харків’янина”.

Згодом колона рушила та пройшла до пішохідного переходу перед Харківською ОДА, а близько 14:03 перекрила частину руху по вулиці Сумській. Близько 14:22 учасники цього контрзібрання зняли маски та оголосили, що повернуться до пам’ятника М’ячу, де вони перебували до 15:14, коли лідер колони заявив, що зібрання закінчилося і можна розходитися. Тим не менше, більша частина контрзібрання не розійшлася, а, навпаки, почала збиратися в групи.

Орієнтовно о 15:20 було зафіксовано перший конфлікт та напад на правоохоронця поблизу виходу з метро Університет. На місці були присутні ще близько 10-ти працівників поліції ГУ. Троє поліцейських зайшли в натовп та із помітним супротивом відптовхнули агресивних учасників бійки від лежачого на підлозі поліцейського, після чого частина контрзібрання почала кричати «А.С.А.В.». Поліцейські звинувачували опонентів у тому, що вони напали на дівчину. Згодом частина учасників контрзібрання почала бігти вглиб парку разом із поліцією. Зрозуміти причину спостерігачам/кам не вдалося.

У проміжку часу між 15:30 та 15:40 групи людей (частина із закритими обличчями) здійснили низку нападів у парку біля пам’ятника Шевченку. Група правоохоронців, яка спочатку вирушила туди, отримала команду повернутися.

Напади та сутички у саду ім. Шевченка.

Напад на поліцейського біля палацу дитячої творчості

Під час першої сутички, яка сталась біля палацу дитячої творчості близько 15:25 нашими спостерігачами було зафіксоване побиття співробітника поліції головного управління м. Харкова. На місці були присутні ще близько 10-ти працівників поліції ГУ. Троє поліцейських зайшли в натовп та із помітним супротивом відштовхнули агресивних учасників бійки від лежачого на підлозі поліцейського, після чого частина контрзібрання почала кричати «А.С.А.В.», а представник поліції почав розмовляти з представником контрзібрання на предмет початку сутички.

Епізоди: Правоохоронець згадував про те, що певні особи «вдарили дівчину», відбувся діалог:

П: в смысле не важно? Подошли не просто так! (...) нанёс удар девочке, девочка идёт рыдает (...)

К: где доказательства? (...) вас 3-4 человек тут как бы устроили (...), обстановку где много пацанов заточены на победу.

Напад на підлітка в саду Шевченка

Близько 15:30 частина учасників контрзібрання різко побігла всередину саду Шевченка. Разом з ними рушили туди й близько 15 представників/ниць поліції головного управління, але за хвилину група правоохоронців зупинилась та почала повертатись назад. Також рушила до парку група спецпризначенців, які, не добігши до фонтану, зупинились.

Епізоди: по дорозі до фонтану 2х учасників контрзібрання обступили кілька людей з контрзібрання, у одного з учасників були червоні очі від перцевого балону. За кілька секунд невеликий натовп навколо них розійшовся. Одна зі спостерігачок спитала у хлопця, хто його залив балоном та показала де стоїть бригада червоного хреста. На що хлопець сказав, що записали його «свої», бо «переплутали з гесм». Допомогою Червоного Хреста не скористався.

У районі фонтану саду Шевченка о 15:37 почалося переслідування. До 2-х підлітків кілька агресивно налаштованих людей підійшли вигукуючи образи, оскільки на дівчині була футболка з веселкою. Хлопець заступився за дівчину і його почали бити, хапати за одяг. Хлопець і дівчина вирвалися й побігли, але на них з різних боків кидалися чоловіки, які намагалися вдарити хлопця. Врепті решт, пробігши певну відстань, від одного з ударів хлопець впав і декілька чоловіків почали його бити ногами. Поліція не була присутня на місці, побиття закінчилося за допомогою одного з учасників контрзібрання, який зупинив нападників ставши між підлітком та ними.

Епізоди: У цей момент з'явилися поліцейські ГУНП у Харківській області. Хлопець скаржився їм на те, що в нього сильно болить око, в яке нападники влучили ногою, і просив допомоги, але його прохання було проігноровано. Поліцейські просто йшли між ним з дівчиною, які йшли попереду, та нападниками, які йшли позаду. На підході до пам'ятника Шевченка з-поміж нападників вискочив чоловік, який розштовхав поліцейських і почав бити хлопця по голові. Поліцейські схопили нападника, але його супутники, застосувавши силу до поліцейських, змогли його «відбити». Тим часом, хлопець із дівчиною та ще одна жінка, яка взялася їм допомогти, пішли алеєю в бік станції метро

“Університет”. Ніхто з поліцейських їх не супроводжував, хоча в саду Шевченка було повно агресивно налаштованих противників Маршу.

Напад біля пам'ятника Т.Г. Шевченка та подальші події на вул. Гіршмана

Після нападу на підлітків агресивно налаштовані групи людей попрямували до пам'ятника Шевченка, через дорогу від якого напали на хлопця та до якого застосували газ із балончика о 15:43. Велика частина людей з парку з криками одразу побігла в його сторону, 3 поліцейських ГУ намагались заслонити хлопця та спіймати нападника. Хлопець побіг по дорозі, а за ним і нападник, який ще раз вдарив його, після чого 8 поліцейських ГУ зробили тимчасовий кордон навколо хлопця та вивели його. Під час цього декілька раз вдарили поліцейського.

Згодом дві групи ПОП та групи ТОР забігли на вул. Гіршмана та почали витіснити радикально налаштованих людей з парку, а також інших учасників контрзібрань далі по вулиці. Правоохоронці заблокували проїжджу частину повністю, ставши дуже щільно у 8 рядів, а на пішохідних частинах по двоє у 6 рядів, так, щоб люди все одно могли проходити. Зі сторони контрзібрання полетіло декілька петард.

О 15:47 колони ПОПу почали далі відтіснення по вул. Гіршмана, знову полетіли петарди. За 2 хвилини дійшовши до вулиці Мироносицької, правоохоронці в екіпіруванні почали швидко відходити та незабаром покинули вул. Гіршмана та територію біля пам'ятника Шевченку. Там знаходились близько 40 правоохоронців з ГУ, які стояли в групах по 10-15 людей в 3 точках: біля входу на вул. Гіршмана та з двох протилежних боків пам'ятнику Шевченка. Одна група ПОП залишилась на місці подалі від пам'ятника в саду Шевченка.

Затримання та сутички на вулиці Римарській

Близько 16:20 рухаючись вулицею Сумською в напрямку майдану Конституції спостерігачі/ки “ОЗОНу” проходячи провулок Грабовського побачили, що на вулицю Римарську під'їхали мікроавтобуси поліції і почули галас. Підійшовши до вулиці Римарської, ми побачили, що поліцейські, з груп тактико-оперативного реагування, в шоломах і з кийками затримали декількох людей і намагаються затримати ще когось й виїхати з ними з місця події. Натомість опоненти - більшість у футболка із написом “Фрайкором” - намагалися зупити затримання і перекривали шлях для виїзду мікроавтобусів. Спостерігачами/ками було зафіксовано застосування перцевого газу з боку осіб, які намагалися перешкодити затриманням. Крім того, з боку цієї групи ми зафіксували кидання яєць. Перцевий газ використовували учасники групи і правоохоронці. Було чути вибухи від петард. З обох боків були постраждалі від газу та фізичних ушкоджень.

Крім того, було зафіксовано застосування незаконного насилля одним із правоохоронців до затриманого на вулиці Римарській.

Протистояння тривали доти, доки не під'їхали декілька мікроавтобусів, із яких вибігли декілька десятків поліцейських у шоломах і з кийками. Після цього значну частину людей, які брали участь у сутичках, затримали й поставили обличчями до стіни.

Спостерігачами/ками було зафіксовано спроби вести переговори між поліцією та людьми, що брали участь в сутичках. Усіх затриманих, окрім тих, які вже були в мікроавтобусах поліції, відпустили, а мікроавтобуси з затриманими вирушили до Шевченківського райвідділу поліції.

Оскільки спостерігачі/ки прибули на місце події після початку затримань та сутички - вказати точну кількість затриманих неможливо. Опитані учасники подій з боку організації “Фрайкор” зазначили, що поліція без пояснення почала затримання людей, які прямували до офісу організації. Присутній на місці начальник відділу забезпечення масових заходів управління превентивної діяльності ГУНП у Харківській області Андрій Попков не надав спостерігачам/кам коментар щодо причин затримання та сутичок.

Розділ III. Оцінка дій правоохоронців

Забезпечення свободи зібрань є доволі складним завданням для влади. Особливу складність це завдання становить для поліції, яка несе основну відповідальність за забезпечення можливості провести зібрання і разом з тим підтримання громадського порядку.

Серед очевидних позитивів у роботі поліції - уможливлення безпечного проведення ХарківПрайд Маршу безпосередньо на площі Свободи. Правоохоронцями було проведено попередню підготовку для того, щоб організувати безпечний простір для проходження колони, зокрема через залучення спеціального транспорту та великої кількості особового складу.

Позитивною практикою, яка була реалізована на цьому заході, була організація безпечного виїзду учасників/ць Маршу з місця проведення зібрання.

Крім того, варто зазначити, що організація охорони публічного порядку була спланована таким чином, щоб дати можливість різним групам контрзібрань мирно зібратися також та висловити свою думку у межах, як мінімум, чутності своєї цільової аудиторії.

Тим не менше, було зафіксовано ряд порушень у роботі правоохоронців та у підході до планування операції з охорони порядку, які потребують більш детального розбору.

Відсутність ефективного діалогу з організаторами/ками ХарківПрайд Маршу перед заходом.

Як повідомили представників/ць міжнародних та українських правозахисних організацій, поліція йшла на діалог лише в присутності представників міжнародних організацій. Крім того, комунікація щодо формату проведення заходу відбувалася у формі ультиматумів “з боку представників Департаменту превенції та поліції діалогу”.

Неефективна робота поліції діалогу та відсутність видимої комунікації з контрзібранням.

Доволі низький рівень ефективності роботи поліції діалогу з деескалації, зважаючи на її розташування поза межами локацій, де міг виникнути конфлікт. Зокрема, спостерігачами/ками не було зафіксовано жодної групи поліції діалогу поруч із будь-яким із трьох контрзібрань навіть у фазі, коли ці учасники цих зібрань не порушували громадський порядок. Присутність правоохоронців на місці їхнього розташування могло б мати більш стримуючий та деескалаційний ефект у ряді напружених ситуацій.

Поліцейські командири завжди, коли це можливо, повинні використовувати різні форми комунікації як спосіб зниження напруження та деескалації ситуації. Зокрема, командир поліції повинен підтримувати контакт під час усього проведення зібрання чи контрзібрання з їхніми організаторами та іншими відповідними суб'єктами за допомогою особистого спілкування або спілкування по мобільному телефону.

Володіння інформацією та оцінка ризиків

Одним із чотирьох принципів забезпечення правопорядку під час публічних зібрань є володіння інформацією, який передбачає збір та аналіз інформації про наміри та очікування різних груп. Необхідним є також збір інформації про осіб, які можуть розглядатися як джерело ризику, а також про історію напружених та небезпечних ситуацій, які мали місце раніше з такими групами.

Спостерігачами було зафіксовано присутність близько 1600 правоохоронців безпосередньо біля місця проведення ХарківПрайд Маршу, але водночас майже повну відсутність поліцейських у саду біля пам'ятника Шевченку. У цьому місці зібралась найбільша кількість радикально налаштованих опонентів маршу і був високий ризик початку так званого “сафарі” (колективного переслідування поодиноких учасників маршу з метою відслідковування та нападу). Наслідком недостатньо ефективного попереднього збору інформації та планування операції по охороні публічного порядку стала відсутність правоохоронців у саду біля пам'ятника Шевченку.

Як повідомили представників/ць міжнародних та українських правозахисних організацій, “поліція серйозно недооцінила кількість учасників маршу і ризики на відходах, попри наші поради. З цим була пов'язана значна затримка на виході з акції і паніка наприкінці маршу”.

Бездіяльність під час нападів.

Як було згадано у попередніх розділах, у ряді ситуацій правоохоронці бездіяли. Зокрема йдеться про напад у парку на 2-х підлітків та відсутність реакції або хоча би спроби зупинити побиття. Правоохоронці не супроводили жертв нападу у безпечне місце, а також виглядали розгубленими та наляканими. Попри прохання підлітків супроводити їх, вивести з місця - правоохоронці не згрупувалися довкола дитини та просто йшли поруч з ними й нападниками. Варто зауважити, що присутні правоохоронці у парку не мали засобів індивідуального захисту, спеціальних засобів тощо.

Незаконне застосування фізичної сили під час затримання.

Під час спостереження на вулиці Римарській спостерігачами було зафіксовано випадок застосування насилля з боку працівника поліції. Затримуючи особу разом іншими правоохоронцями поліцейський, як видно на відеозаписі, став ногою на одну ногу затриманого, а іншою здійснив удар трохи вище коліна. На відео видно, що затримана особа не чинить спротиву, а навпаки лежить та руками прикриває голову.

Дискримінаційні висловлювання.

Спостерігачами/ками зафіксовано дискримінаційні висловлювання правоохоронців стосовно учасників/ць ХарківПрайд Маршу, а також грубі коментарі. Монітори “ОЗОН” стали свідками некоректних діалогів між правоохоронцями, які дозволяли собі називати учасників/ць “пид****ми”.

Проблема ідентифікації.

Частина правоохоронців піднімала козирки шоломів та таким чином закривала номери. Крім того, було зафіксовано порушення закону щодо носіння жетонів із особовим номерним знаком, а також порушення правил носіння однострою у частині шевронів із вказуванням підрозділу.

Спецзасоби.

Спостерігачами/ками було зафіксовано, що у великої кількості правоохоронців не було спорядження для носіння спеціальних засобів. Тому більшість просто запихала гумові кийки під кріплення засобів індивідуального захисту поліцейського або тримала їх у руках, розмахуючи ними.

Засоби індивідуального захисту поліцейських та однострій.

Як було помітно з візуального огляду засобів індивідуального захисту поліцейських (шоломів, бронежилетів, наколінників тощо) - вони знаходяться у незадовільному стані. Більша частина з них потребує заміни, оскільки є очевидні проблеми із кріпленням або ж просто розпадаються. Крім того, очевидно є проблема із забезпеченістю правоохоронців необхідним одностроем та його якістю.

Висновки та рекомендації

Органам місцевого самоврядування

1. Сприяти реалізації права громадян на свободу мирних зібрань. Нагадуємо, що відповідно до практики ЄСПЛ заборона проведення зібрань з посиланням на можливі порушення громадського порядку має бути заснована на достовірних доказах. Разом із тим необхідно враховувати, що не будь-які порушення громадського порядку, що можуть виникнути під час зібрання, є підставою для заборони його проведення чи для його припинення.

Національній поліції України

1. Провести службову перевірку за фактом незаконного застосування сили з метою травмувати людину під час затримань на вулиці Римарській.

2. Провести службову перевірку за фактом неналежно організованої операції з охорони публічного порядку, що призвело до низки нападів та порушення громадського порядку.

3. Забезпечити подальшу підготовку працівників поліції для їхньої роботи в антиконфліктних групах, а також присутність необхідної кількості таких поліцейських під час проведення мирних зібрань та масових заходів.

4. Забезпечити та підтримувати під час зібрання належний рівень комунікації між підрозділами поліції, що залучаються до охорони громадського порядку та організаторами/ками зібрання, задля ефективного реагування на непередбачувані ситуації та незаконні дії, які загрожують безпеці учасників/ць зібрання.

5. Провести службову перевірку за фактом порушення працівниками/цями вимог закону щодо належної ідентифікації, правил носіння однострою та щодо умисного приховування номерів на шоломах правоохоронцями, які були залучені на охорону цього мирного зібрання.

6. Докласти зусиль щодо найшвидшого маркування елементів пасивного захисту поліцейських, яке дозволяло б ідентифікувати кожного конкретного поліцейського під час охорони громадського порядку відповідно до Керівних принципів ОБСЄ щодо свободи мирних зібрань та законодавства України.

7. Забезпечити форменим одягом, взуттям та екіпіруванням працівників поліції, задіяним до охорони громадського порядку, відповідно до покладених на них функцій та можливих ускладнень оперативної ситуації.

8. Поступово зменшувати присутність військових формувань під час охорони громадського порядку на мирних зібраннях.

9. Взяти під належний контроль дотримання співробітниками/цями Національної поліції України, що залучаються до охорони громадського порядку під час мирних зібрань, правил носіння однострою та ЗУ «Про Національну поліцію України» у тих частинах, що стосуються носіння знаків розрізнення та спеціального жетона.

10. З урахуванням запиту учасників/ць мирного зібрання, узгоджувати спільні дії для забезпечення громадської безпеки. Після зібрання проводити спільний аналіз дій правоохоронних органів та учасників/ць зібрання для покращення забезпечення свободи мирних зібрань в Україні.

11. Забезпечити ретельне, об'єктивне та неупереджене розслідування нападів на учасників/ць ХарківПрайд Маршу перед заходом і після нього.

12. Належним чином кваліфікувати злочини, пов'язані з нападами, враховуючи тяжкість наслідків дій нападників та характер тілесних ушкоджень, завданих постраждалим. Врахувати мотив вчинення злочинних дій відповідно до статті 161 Кримінального Кодексу «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками» та кваліфікувати дії нападників як злочини на ґрунті ненависті.

13. Проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед особового складу щодо вимог розділу II наказу МВС України від 09.11.2016 №1179 «Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських» (Основні вимоги до поведінки поліцейського).

14. Поступово покращити матеріально-технічне забезпечення правоохоронців, що залучаються до охорони публічного порядку на мирних зібраннях та посприяти покращенню умов роботи на таких заходах. Зокрема, це може стосуватися планування графіку роботи задля нормалізації навантаження на особовий склад.

15. Забезпечити належним спорядженням для носіння спеціальних засобів правоохоронців, задіяних до охорони громадського порядку, відповідно до Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України затвердженої наказом Міністра внутрішніх справ № 828 від 11 жовтня 2018 року.

Фотогалерея

Підготовка колони ХарківПрайд Маршу 2019

ХарківПрайд Марш 2019

Хода за сімейні цінності

Плакати на ході за сімейні цінності

Контрзібрання в білих масках біля перекрили проїжджу частину біля ОДА

Учасники контрзібрання в футболках організації “Фрайкор” та з прапорами “Традиція і порядок”

Кордон спецтранспорту та працівників/ниць ГУНП з курсантами/ками ХНУВС під час охорони порядку на ХарківПрайд Марші

Кордон військовослужбовців НГУ та працівників/ць ГУНП під час охорони порядку на ХарківПрайд Марші

Група працівників поліції особливого призначення всередині кордону на площі Свободи

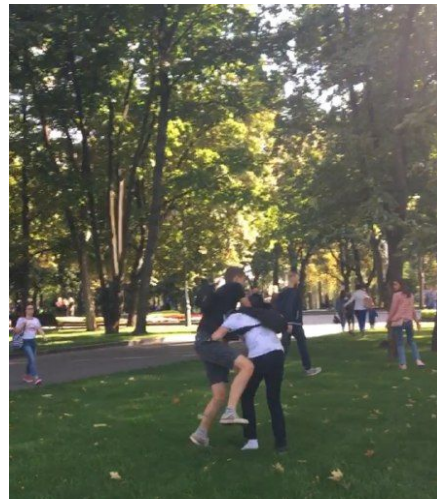
Група тактико-оперативного реагування всередині кордону на площі Свободи

Присутність поліції діалогу на ХарківПрайд Марші

Напад на правоохоронця біля палаца дитячої творчості

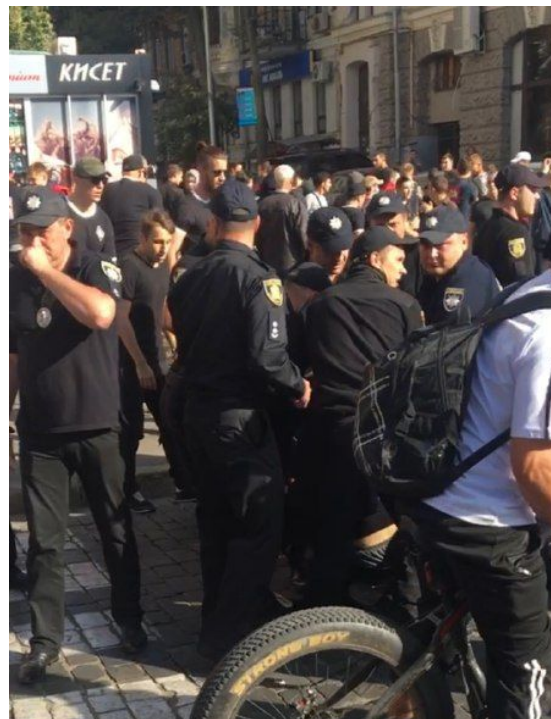
Напад на хлопця в саду Шевченка

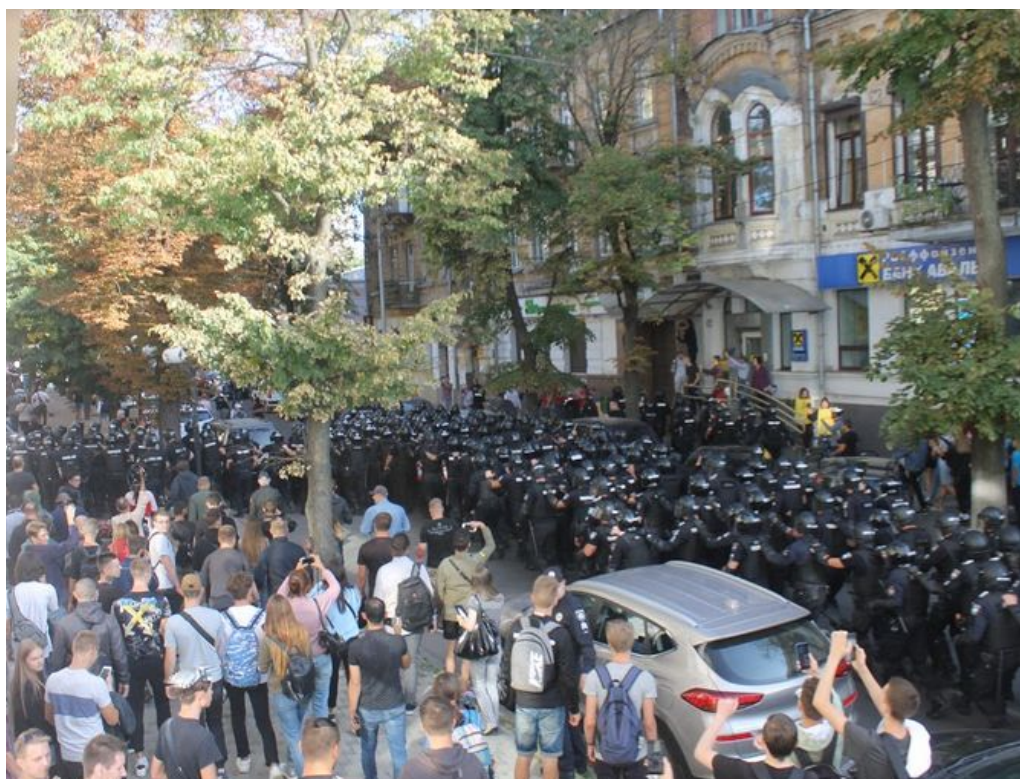
Натовп під час нападу в саду Шевченка

Напад біля пам'ятника Шевченку

Кільце працівників ГУНП навколо постраждалого

Відтіснення контрзібрання на вул. Гуршмана

Початок сутичок на вул. Римарській

Незаконне застосування насилля правоохоронцем

Сутички на вул. Римарській. Розпилення слезозогінного газу

Затримання під час сутичок на вул. Римарській

Натовп під час сутичок на вул. Римарській

Кільце з правоохоронців під час вивезення затриманих з вул. Римарської

Проблеми ідентифікації працівників/ниць поліції.
Відсутність жетонів, шевронів та прикриті номери на шоломах.

Відсутність спорядження та неналежний стан засобів індивідуального захисту

Ми висловлюємо подяку спостерігачам та спостерігачкам
групи “ОЗОН”,
які взяли участь у моніторингу 15 вересня 2019 року.

Звіт підготували:

Любов Галан
Катерина Помазанна

У випадку будь-яких питань щодо звіту звертайтеся, будь ласка, на електронну пошту
ozon.monitoring@gmail.com

